

BERGSLUFT

Medlemsblad för Elin Wägner-sällskapet nr 38

November 2002

ISSN 1103-4165

Elin Wagners landskap

Det småländska landskapet visade sig som allra septembervackrast under årets Elin Wägner-dagar på St Sigfrids folkhögskola.

Vi var 30 personer som samlades för att diskutera kulturlandskapet i en föränderlig värld. Först fick vi lyssna till Elins röst i en essä publicerad 1941. Därefter berättade *Gunilla Almered Olsson*, professor i miljövetenskap och växtekologi, om hur kulturlandskapet förändrats sedan Elins tid. Författaren *Tom Hedlund* förde oss in i landskapet i svensk skönlitteratur, där han såg Elin Wagners landskap som "själsspeglar" men hon har också skapat Wägnerlandskap med egen karta, t.ex. i "Vinden vände bladen". Promenaden med *Börje Svensson* förde oss ut på landsvägen bland kor av olika raser då han berättade om gårdens ekologiska odling och folkhögskolans goda kravmärkta matvaror.

ÅRETS VÄCKARKLOCKA – *Charlotte Permell* från televisionens naturprogram- berättade engagerat om sitt arbete med att försöka öppna ögonen på tittarna för naturens rikedom och djurens skyddsbehov.

Charlotte fick Väckarklockan för att hon fungerar som en väckarklocka för naturfrågor, sprider naturkunskap på ett vederhäftigt och charmigt sätt och därigenom värvar nya "naturvårdare" i ett medium som inte fanns på Elins tid.

Charlotte vill ge en skrällande väckarklocka till världens ledare, som trots gigantiska globala miljöproblem, svår fattigdom och dokumenterad ekologisk förödelse inte lyckades enas om några verkliga betydelsefulla förändringar i riktning mot en hållbar utveckling vid det nyligen avslutade toppmötet i Johannesburg.

SÖNDAGENS BUSSFÄRD startade med en klättring uppför trapporna till Nykulla utsiktstorn och där, 258 m över havet, hade vi en vid utsikt över Elins landskap. Efter nedslag på platser omkring Tolg som varit viktiga i Elins liv och verk blev det lunchpaus på Lilla Björka, där både maten, miljön och möjligheten att handla antikvariska böcker uppskattades.

STORT TACK till *Margareta Josefsson*, *Kerstin Pharmanson* och *Ulf Marken*, som varit huvudarrangörer av årets Elin Wägner-dagar och till *Solveig Hammarbäck* som sammanställt ett häfte med landskapscitat, som vi fick med oss på resan.

Rapport från seminariet redigeras som vanligt av *Curt Gustafsson*, den skickas till deltagarna och föreläsarna samt kommer att finnas tillgänglig på www.dels.nu/elinwagner.

Elin Wägner-sällskapet, Skir, Svanaholm, 355 91 VÄXJÖ

Postgiro 22 21 27-3

www.dels.nu/elinwagner

Bergslufts redaktion: Marianne Enge Swartz (marianne.enge-swartz@nvso.sll.se)
Solveig Hammarbäck (solveig.hammarback@hum.vxu.se)

08-306907
0470-775557

På auktion i Tolg

köpte jag en bunt gamla tidningar, däribland fem nummer av IDUN – Illustrerad tidning för kvinnan och hemmet – från år 1916, då Elin Wägner var redaktionssekreterare.

DET ÄR KRIG I EUROPA och på bilduppslaget från 20 februari finns bilder ”Ur krigskrönikan” med bl.a. en bild av en tysk ”krigarfamilj” med en veteran från kriget 1870-71, hustru och nio söner, samtliga (utom hustrun) i uniform. Där finns också bilder på ett bombat bostadshus i Paris, prinsen av Wales (som ser ut som han var högst 14 år) rustad för att fara till fronten och en söt tysk röda korssyster. Där finns bilder av ”Vår landstorm i fält” med kommandanten som inspekterar landstormskompaniet, mannarna under eldgivning och ”goulaschkanonen”, som lagar mat för 120 personer.

I samma nummer finns också en skildring av en bröllopsresa till indianerna, signerad Ester Bolinder, nygift med Gustaf Bolinder, som var forskningsresande bland Sydamerikas indianer.

INTRESSANT ÄR DET att studera veckans ”Köksalmanack” med menyförslag för veckans alla dagar samt recept. Så här ser måndagsmenyn ut:

Frukost: Smörgåsbord; havregrynsgröt med mjölk; strömmingslåda med stekt potatis; kaffe eller te. *Middag:* Kåldolmar med potatis; blåbärssoppa med klimp.

Annonserna i Lediga platser erbjuder arbete åt *En stadgad jungfru, Barnkär, pålitlig flicka, Enkel bättre flicka, Medelålders fruntimmer*. Bland de platssökande finns flera sjuksköterskor, *En frisk och hurtig flicka, 20-årig bättre flicka, 21-årig enkel flicka, Lantbrukardotter* samt *Kvinnlig trädgårdsmästare*.

Annonserna för hudkrämer och tvålar utmålar då som nu en ”frisk och ungdomlig hy” och att de ”förskönar och föryngrar”. Hårvattnet Charme ”återgifver ljust hår som mörknat dess forna blonda färg. Gör håret lätt och glansigt”.

UTLANDSREPORTAGE och recensioner finns också bland artiklarna. I Idun från 27 februari berättar Fia Öhman om Indien i ”Intryck från en resa i Tagores land” med foto av indisk furstinna i högtidsdräkt på första sidan och författarinnan själv på utfärd i ”ryckshaw”.

Mittuppslaget bjuder på flera krigsbilder, bl.a. en rörande bild av en skolgosse i Wien ”som på lediga stunder med sitt fiolspel på gator och gårdar insamlat 3,600 kr till sina sårade landsmäns förmån.”

I samma tidning finns en recension - signerad ”E.W.” (man känner igen det ironiska uttryckssättet) av Enhvar, som ”spelas alltjämt inför en fulltalig och gripen publik på Dramatiska teatern, oaktadt tidningarna tiga därmed långt omsorgsfullare än om det gällt att bevara en ödesdiger statshemlighet. Det berättas man och man emellan historier om hvilken effekt denna symboliska framställning af Lifvet, Döden och Räkenskapen haft på parkettens solida syndare. Det påstås, att man kan peka på fall, då verkningarna varat ännu dagen efter och utlöst goda gärningar eller inställandet af onda...”

KVINNOR I NEUTRALA OCH KRIGSFÖRANDE LÄNDER är ett tema i tidningarna. Den 5 mars har två operadivor som omslagsflickor och inleds av ”Fragment af ett kapitel ur en snart utkommande bok: Frankrikes själ” av Marika Stjernstedt.

Den 19 mars är det herrar på omslaget, nio stycken runt ett runt bord vid ministermöte i Köpenhamn. Inuti tidningen finns en intervju, signerad E.W.: ”Lady Mary Murray om stämningen i England”. Elin Wägner skriver om den hon tycker växande klyftan mellan kvinnorna i de neutrala och krigförande nationerna. Lady säger: ”Det var som en dröm att komma till ett krigsfritt, lyckligt land... Ni kan ha svårigheter, det förstår jag, men era unga män lefva ännu”. Och Elin kommenterar: ”Det är som om den stora, afgörande skillnaden därmed vore utsagd. Lady Mary har själf söner.”

Ladyns synpunkt att när kriget en gång är slut, blir det den enda stora uppgiften att arbeta för fred kommenteras av Elin. ”Men inte förr än kriget är öfver, upprepar hon, rätt att vi skulle misstänka att hon ville arbeta för fred, innan det blir fred.” Vad Elin tycker om den saken står ännu klarare när man läst slutklämmen i artikeln: ”Lady Mary tror på nödvändigheten för England att föra kriget till en afgörande seger. Hon har med all sin smärta öfver kriget icke nått den punkt, på hvilken en annan kvinna – från motsatta sidan – stod, då hon

nyligen yttrade: En seger kan icke befria oss från vårt lidande och ett nederlag kan inte göra det värre.”

ELIN WÄGNER HAR SÄKERLIGEN BIDRAGIT med flera artiklar i tidningarna, men osignerade, och som redaktionssekreterare har hon troligtvis haft inflytande på urval av artiklar./MES

Är det för billigt att köra bil?

När fossilt bränsle används medför detta utsläpp av framförallt koldioxid, kväveoxid och flyktiga organiska föreningar, som bl.a. bidrar till växthuseffekten, försurningen, övergödning och bildandet av marknära ozon.

Köra bil är alltså en av våra aktiviteter som försämrar vår miljö mest! Vissa av utsläppen (kväveoxid och flyktiga organiska föreningar) minskar genom att bilen har katalytisk avgasrening och att vi använder motorvärmare när det är kallt. När bilen är kall, alltså vid kortare bilresor, fungerar inte den katalytiska avgasreningen. De flesta av våra bilresor (80%), är kortare än 1 mil!

Vid en jämförelse mellan

- 1) en 50 mils bilresa (Stockholm – Göteborg) och
- 2) lika många mil i bil i tätort, 50 x 1 mil, blir utsläppen:

	Koldioxid	Kväveoxid	Flyktiga org. föreningar
1)	40 kg	0.5 kg	0,3 kg
2)	120 kg	1,5 kg	2,5 kg

Källa: Naturvårdsverkets rapport 4542

Så försök undvika de kortare bilresorna – finn alternativ som är möjliga där du bor: gå, cykla, spårvagn, tåg eller samåk!

Gå in på www.klimat.nu och / eller <http://212.75.69.186> och avge ett klimatlöfte!

Karin Sahlström

Goda nyheter

Bonniers har – efter rätt mycket tjat från Sällskapet och tack vare en engagerad redaktör - beslutat om nyutgåva av Ulla Isakssons och Erik Hjalmar-Linders **ELIN WÄGNER-BIOGRAFI**. Den kom på 70-talet och är inte så lätt att hitta på

antikvariaten. Helena Forsås Scott skriver nytt förord och boken kommer ut i en volym lagom till vårt årsmöte 2003.

PENNSKAFTET kommer ut i Svenska Akademiens klassikerserie i tid till Bokmässan nästa höst, också med nytt förord av Helena.

TAGGTRÅD OCH TÖRNE heter en bok med personliga ”texter för fastan och andra tider då tröst behövs”, skriven av Lena Malmgren, teolog och medlem i EW-sällskapet. Arcus förlag.

ÖPPNA DÖRRAR kom ut i nyutgåva i våras – nu med 56 författare och deras hem och miljöer. En jättetrevlig guide att ha med på resor runt om i Sverige, tycker många (första utgåvan är helt utsåld). Vi säljer den till specialpris 150 kr på Lilla Björka och sammankomster. Carlssons förlag.

Årsmötet 2003

äger rum i Berg, som vanligt, den 17 maj, dagen efter Elins födelsedag. Boka redan nu in dagen – eller helgen för er som inte bor i grannskapet! Det finns mycket intressant att upptäcka i trakten av Berg och Tolg!

Årsmötet 2004

planerar vi att anordna på Börssalen i Svenska Akademien i Stockholm med anledning av 60-årsjubileet av Elins inträde i Akademien.

Vi som var med på 50-årsjubileet glömmer det aldrig! Det var verkligen högtidligt i den vackra salen och det kändes som om Elin var med oss extra mycket eftersom en docka med hennes blå sammetsklänning och Bally-skor, som vi lyckats låna från museet i Växjö, stod på podiet bredvid föredragshallarna. På hemvägen besökte vi Fogelstad. Extra roligt eftersom Flory Gate var med och klättrade upp på vinden och berättade målande om hur det var på Elisabet Tamms tid.

Hör gärna av dig om du har idéer om platser med anknytning till Elin, att besöka på hemvägen från Stockholm. Buss kommer antagligen att avgå från Växjö, möjligtvis Lund om tillräckligt många intresserade anmäler sig.

På tal om Flory...

Ögonblicksbild från Rösås förmedlad av Helena Forsås Scott:

"Utanför går Flory i byxor och gräver i jorden trots kälen /sic/, hon samlar hop till en komposthög som är hennes ögonsten och min också. Hon har rätt stora land som ska bli trädgård. Hon blir nog till välsignelse inte bara genom sin stora kommunalskatt."

Elin Wägner till Ebba Holgerson, Bergslund 28/11 /1941/, Kvinnohistoriska samlingarna, Göteborgs universitetsbibliotek, Ebba Holgerssons samling, A 13, Vol. 8.

"55 minuter Wägner"

är namnet på författaren *Margareta Skantz* nya pjäs. Om dess tillkomst berättade hon för det trettiotal åhörare som samlats på Elin Wägners Lilla Björka på söndagseftermiddagen den 17 november. *Mary Lou Ward*, som just nu repeterar in pjäsens enda roll, spelade upp små smakprov ur pjäsen, som på en knapp timme ska ge en sammanfattning av Elin Wägners idéer och den kamp hon under hela sitt liv förde.

Allra helst vill Margareta Skantze nå ut till dagens ungdomar med sin pjäs. Det är just i den känsliga puberteten som de flesta flickor får uppleva att alla vägar inte är öppna för dem I pjäsen får vi se hur föräldrarna bestämmer att Elin inte skulle få ta studenten, för det var viktigare att hon förbereddes för att bli bra gift. Idag dröjer det i allmänhet tills de unga kvinnorna får barn innan det går upp för dem att samhället förväntar sig andra uppoffringar av dem än av männen.

Margareta Skantze berättade också att Elin Wägner länge varit en förebild för henne. Hon beundrar hennes engagemang och klarsyn när det gäller framtidens ödesfrågor. Samtidigt betonar hon i pjäsen hennes mänskliga böjelser och missbedömningar, inte minst när det gäller valet av män. Hon vill lyfta fram en Elin Wägner av kött och blod i sin pjäs, som har premiär den 13 februari i Elin Wägners egen hemby, Berg. /SH

En Elin Wägnerprofessur

vill man inrätta på Växjö universitet vid sidan av en Linné- och en Tegnérprofessur. Som ett led i

det arbetet har en seminarierie kring Elin Wägners tankar och idéer startats. Först ut var freds- och konfliktforskaren *Anders Nilsson*, som under sitt seminarium utvecklade vetenskapens syn på möjligheterna till ett fredligare samhälle. Det är inte förrän i våra dagar som forskningen kommit fram till det som Elin Wägner så tydligt såg: att medvetenheten om den orättvisa resursfördelningen måste göra att vi omprövar vår livsstil.

Under våren fortsätter seminarierien med medverkan av professorerna *Karin Jonnergård*, företagsekonomi, *Lena Trojer*, arbetsvetenskap och *Gunilla Almered Olsson*, miljövetenskap. Ett inslag i seminarierien blir också en föreställning av "55 minuter Wägner" den 4 mars kl.16-18.

Att stå det onda emot

är temat för den kulturfest som ABF Stockholm arrangerar i ABF-huset den 6 februari kl.18.30. Föreläsningar och diskussioner kring de småländska författarna Pär Lagerkvist, Vilhelm Moberg och Elin Wägner kommer att avlösa varandra. Bl.a. kommer Irene Andersson att föreläsa om Elin Wägner och kvinnornas vapenlösa uppror.

Alla intresserade är hjärtligt välkomna!

Kulturnatten i Växjö den 25 januari

bjuder även i år på ett samarrangemang mellan Elin Wägner-sällskapet, Pär Lagerkvist-samfundet och Vilhelm Moberg-sällskapet. Hela kvällen blir det uppläsningar på temat "den småländska hembygden".

Tid och plats annonseras i lokalpressen.

Nästa nummer av Bergsluft

kommer ut i april.

Redaktionen tar tacksamt emot artiklar och notiser.

Manusstopp: 1 april 2003